

**school
onderzoek**

Digitaal lezen en betere leesvaardigheid

Match of mismatch?

karen.dehaen@ovsg.be

goedroen.vanlunenburg@ovsg.be

Wie zijn wij?

Karen DEHAEN

Dienst: Begeleiding Basisonderwijs - regio Centraal

Functie: Coördinator

Goedroen VAN LUNENBURG

Dienst: Begeleiding Basisonderwijs - regio Oost

Functie: Pedagogisch adviseur

Waarom?

SIMON SINEK

**BEGIN
MET HET
WAAROM**

- Urgentie
- Actualiseren vorige publicatie & evidence-based
- Concrete vertaalslag voor leraren in de klas en teams in de school
- Doorgaande lijn KK – LS – 1ste graad SO

GOLDEN CIRKEL
-Simon Sinek-

De beste lezers zitten in mijn klas!

HOOFDSTUK 1 | OP WEG NAAR BEGRIP: LEREN BEGRIJPEND LEZEN

HOOFDSTUK 2 | LEESBEVORDERING: LEESMOTIVATIE

HOOFDSTUK 3 | VAN LUISTEREN MET BEGRIP NAAR LEZEN MET BEGRIP

HOOFDSTUK 4 | AANVANKELIJK EN VLOEIEND LEZEN

HOOFDSTUK 5 | DIGITAAL LEZEN

HOOFDSTUK 6 | HET BELANG VAN WOORDENSCHAT IN LEESONDERWIJS

HOOFDSTUK 7 | LEESVAARDIGHEID SECUNDAIR ONDERWIJS

HOOFDSTUK 8 | KRACHTIG LEESBELEID IN DE SCHOOL

+ POSTER voor Lager en Secundair onderwijs

+ POSTER voor Kleuteronderwijs

A

DE LERAAR BEREIDT VOOR

- bied functionele en betekenisvolle lees- en schrijfactiviteiten aan

B

LERAAR BEREIDT VOOR MET DE KLEUTER

- verruim de kennis van de wereld en werk met ruime thema's
- voorzie authentieke en verschillende teksten

C

INTERACTIEF AAN DE SLAG MET TEKSTEN

- stimuleer denkvaardigheden door vraagstelling
- verrijk hoeken met allerlei kansen tot 'lezen' en 'schrijven'

D

LERAAR VOLGT OP

- bouw een themawand op om het geleerde te visualiseren
- reflecteer hardop en samen op proces en product

A LERAAR BEREIDT VOOR

Zorg voor een motiverende leeromgeving

- creëer een aanbod als venster op de wereld van vandaag

Werk met verschillende types kwaliteitsvolle en uitdagende teksten

- werk met narratieve en informatieve teksten

Integreer begrijpend lezen in andere vakken

- oefen begrijpend lezen en leesstrategieën in andere lessen

B LERAAR GIDST VANUIT KENNIS EN KUNDE

Werk aan opbouw van kennis

- verruim de kennis van de wereld

Leer leerlingen strategische lezers worden

- leer leerlingen wanneer en hoe te gebruiken

Bouw aan woordenschat

- investeer in woordbegrip zodat leerlingen teksten en de wereld begrijpen.

Besteed aandacht aan tekststructuur

- leer leerlingen de samenhang en de structuur zien

C LERAAR ACTIVEERT DE LERENDE

Discussieer over teksten

- heb aandacht voor hogere denkvaardigheden

Integreer lezen en schrijven

- laat leerlingen schrijven over de tekst

Motiveer - faciliteer - differentieer

- benut de verschillen tussen de lezers en ondersteun daar waar nodig

D LERAAR VOLGT OP

Monitor en toets leesbegrip

- evalueer formatief en geef de lezer feedback

Geef vorm aan talen- en leesbeleid

- voer beleid: stel visie, doelen en acties op, voorzie in tijd en middelen, professionaliseer

- Draagt digitaal lezen bij tot het verbeteren van de leesvaardigheid:
 - bij jonge lezers?
 - bij ervaren lezers?

Stelling: motivatie is belangrijk bij elke leesles. Digitaal lezen draagt bij aan hogere leesmotivatie.

Stelling: aangeboden teksten in schoolboeken/bordboeken zijn van goede kwaliteit.

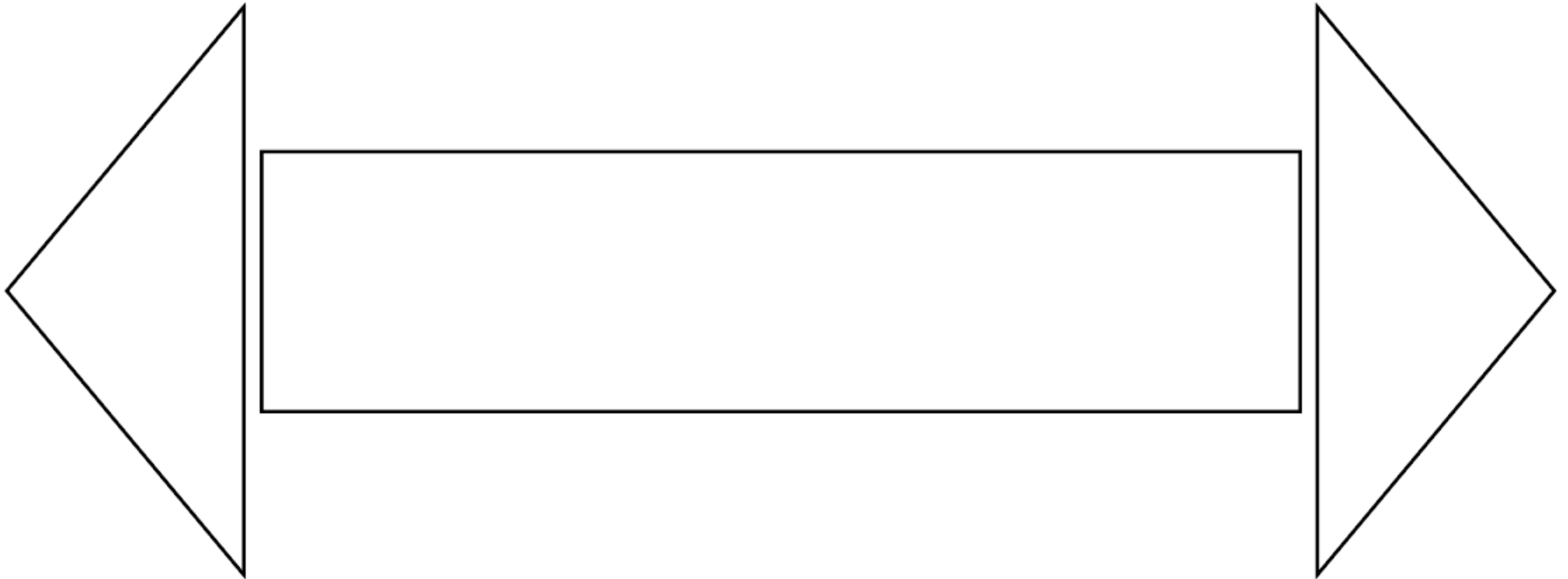

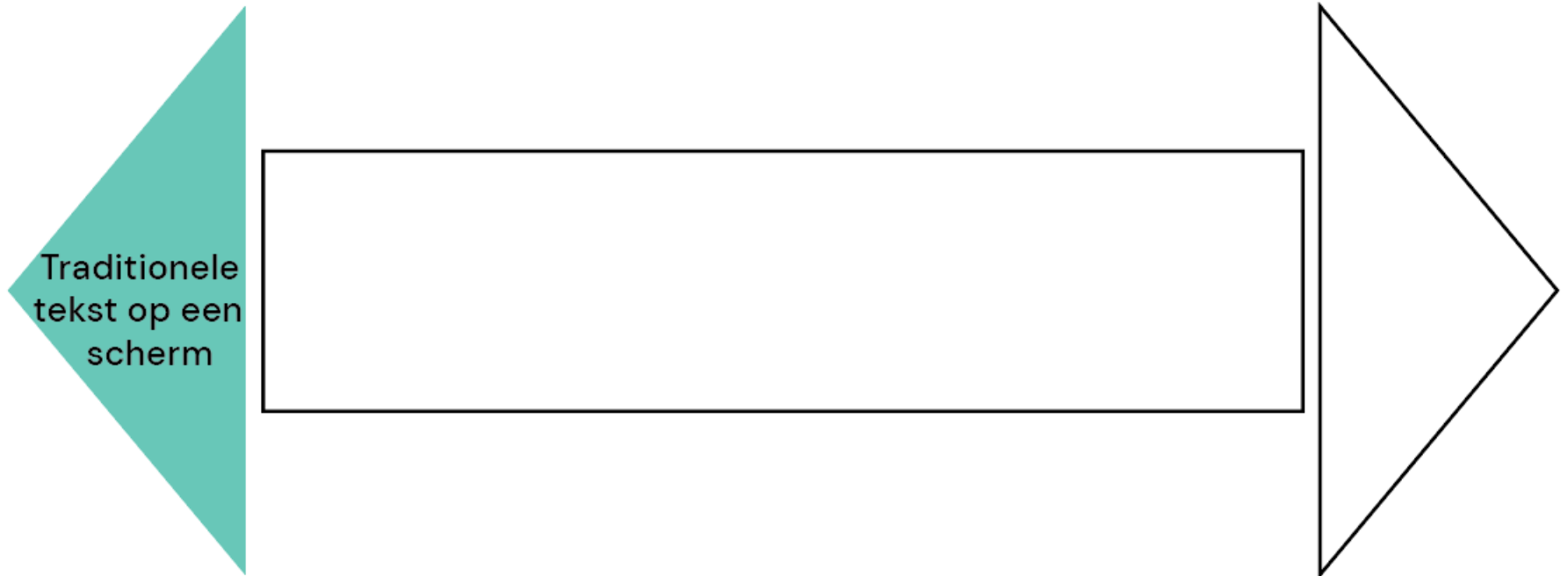
Stelling: Losstaand digitaal
woordenschatonderwijs is niet
functioneel en draagt niet bij aan
leesbegrip.

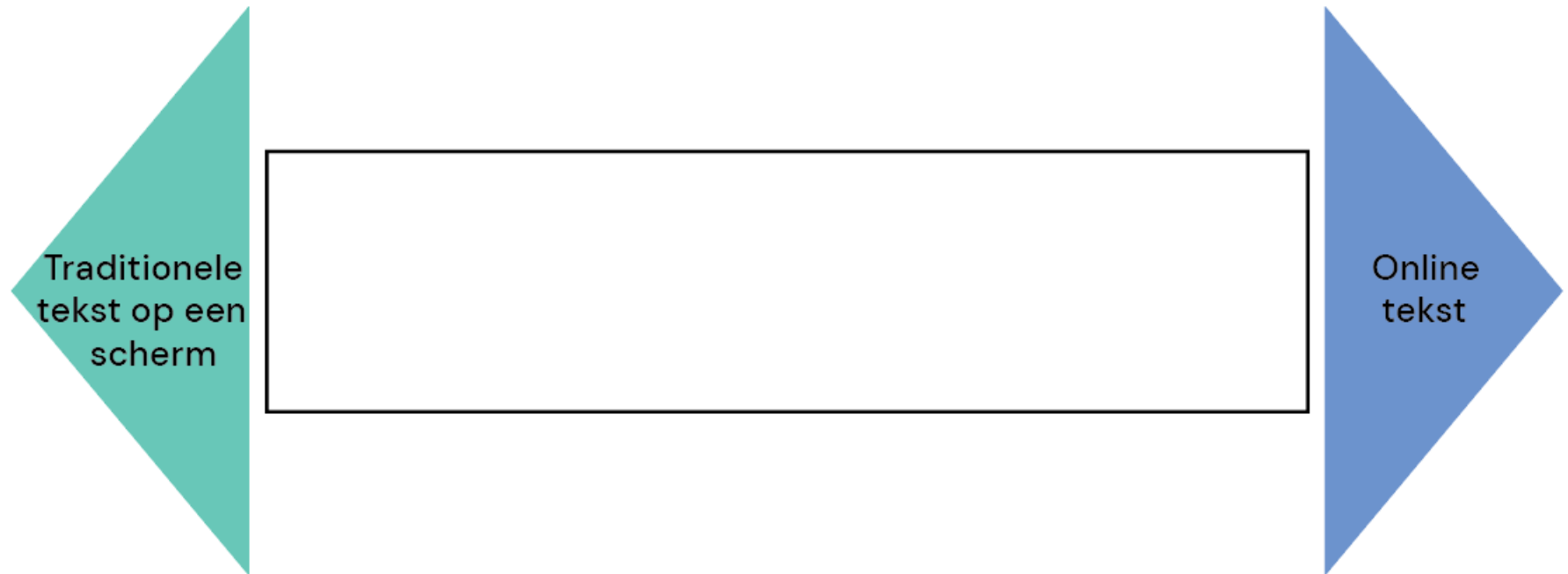

Stelling: Jongens navigeren meer op digitale tools, daarom zijn ze beter in digitaal lezen dan meisjes.

3 leestaken:

- tekst Mars digitaal met vragen op papier (iedereen)
- Digitaal e-PIRLS (demonstratie twee personen)
- Internet (demonstratie twee personen)

Plaats deze opdracht op het continuüm van digitaal lezen en vertel waarom dit je keuze is.

Wat lijkt jou de beste leestaak in functie van het verhogen van leesbegrip en leesvaardigheid bij (jonge) lezers?

Mars

Mars is the fourth planet from the sun. It is a small, red planet full of dirt and rocks covering the surface. It has two moons called Phobos and Deimos that were discovered in 1877. They are extremely small and strange in shape.

Mars is a very cold planet with two polar caps of frozen gas and ice. The average temperature is -60°C . Mars also has the Olympus Mons which is the largest mountain in the solar system.

Violent storms and winds blow across the red planet and can last for months at a time.

It is believed that Mars once had large lakes, rivers and even oceans on its surface. This is because of the channels and valleys that are found on the surface.

Robots, called rovers have been sent to Mars by scientists to explore the surface. They drive around and take pictures and send them back to Earth.

It takes 687 Earth days for Mars to orbit the sun. A day on Mars is 24 hours, 39 minutes, similar to a day on Earth.

In Greek mythology, Mars is known as Ares, the god of war.

← → ↻ ⚠ Niet beveiligd | timssandpirls.bc.edu/pirls2016/international-results/take-the-epirls-assessment/Mars/index-mars.html

ePIRLS Online Reading 2016

http://www.google.com?q=mars+in+the+solar+system

Google

 Mars in the Solar System

[Mars Solar Energy Solutions](http://www.mars-solar-energy-solutions.com)
www.mars-solar-energy-solutions.com
Providing **solar** hot water, **solar** pool, **solar** electric installations and service. **Solar system** panels provide...

[Planet Discovered Outside Solar System](http://www.times-journal.org)
www.times-journal.org > science > astronomy
Astronomers have spotted a planet, more red than **Mars**, orbiting a dying star outside of our **solar system**...

[An Overview of the Solar System](http://www.eightplanets.org)
www.eightplanets.org
The **solar system** consists of the Sun and the eight official planets: Mercury, Venus, Earth, **Mars**, Jupiter...

[Solar Eclipses for Beginners](http://www.mreclipse.com)
www.mreclipse.com
Learn where the next **solar** eclipse will occur. View images of **solar** eclipses on Earth and **Mars**...

ePIRLS
Class Project

 Mr. Webster
Today, we are going to read about the exploration of Mars.

 Mr. Webster
Let's begin by using "Google" to search the Internet.

1.
Look at the Google search results, at left.

 Student
Click on the link that is most likely to explain where the planet Mars is in the solar system.

TIME LEFT 39:51

PROGRESS 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

Mars Reading Comprehension - Online

This resource includes a short passage and four multiple choice questions. It gives immediate feedback.

Read the passage and answer the questions.

Mars, sometimes called the red planet, is the fourth planet from the sun. Its surface is made up of iron, which is why it looks red. Mars is only about half of the size of Earth and is too cold for humans to live on, although in some parts of Mars, it can be warm during the day. Like Earth, Mars has been found to have ice at its north and south poles. Unlike Earth, Mars has not one, but two moons! Its moons are named Phobos and Deimos. Mars is also the home of Olympus Mons, the highest mountain in the solar system. It is three

Show all questions

1 / 4

Next Question

How are Mars and Earth alike?

- A. They both have the highest mountain in the solar system
- B. They have ice at their poles

2021 DEVOPS REPORT

79% of leaders say **extending AIOps** is key to the success of DevOps.

Download report

3 leestaken:

- tekst Mars digitaal met vragen op papier (iedereen)
- Digitaal e-PIRLS (demonstratie twee personen)
- Internet (demonstratie twee personen)

Plaats deze opdracht op het continuüm van digitaal lezen en vertel waarom dit je keuze is.

Wat lijkt jou de beste leestaak in functie van het verhogen van leesbegrip en leesvaardigheid bij (jonge) lezers?

Conclusies E-pirls

- Na het 4de lj: periode van technisch lezen wordt afgerond.
- LLN stappen een universele wereld van online informatie binnen.
- Lezen tot 3x meer via internet (8-18-jarigen).
- Zijn nog niet vaardig om te leren door informatie te lezen op het net.
- Vraagt hoog niveau van kritisch denken.
- Adolescenten overschatten hun kunde op te lezen en te evalueren online.
- Online begrijpend lezen verloopt niet gelijk met het offline lezen (strategieën, gebruik van keywords ...).
- 83% tot 93% namen de e-pirls graag af.
- Weinigen hadden moeite om de taken te managen.
- Landen die beter scoren, scoren traditioneel ook hoger op offline reading.
- Meisjes lezen beter dan jongens (daar waar jongens wel meer navigeren, leidt dus niet tot betere leesprestaties).
- Deelnemers bleken competent zowel offline en online lezen.

= digitale teksten kunnen begrijpen, gebruiken, evalueren, erover reflecteren en gemotiveerd zijn om digitaal te lezen

Voor- en nadelen (zijn sterk afhankelijk van aantal variabelen: wie leest, leeftijd, waarop je leest, de tekst ...):

+

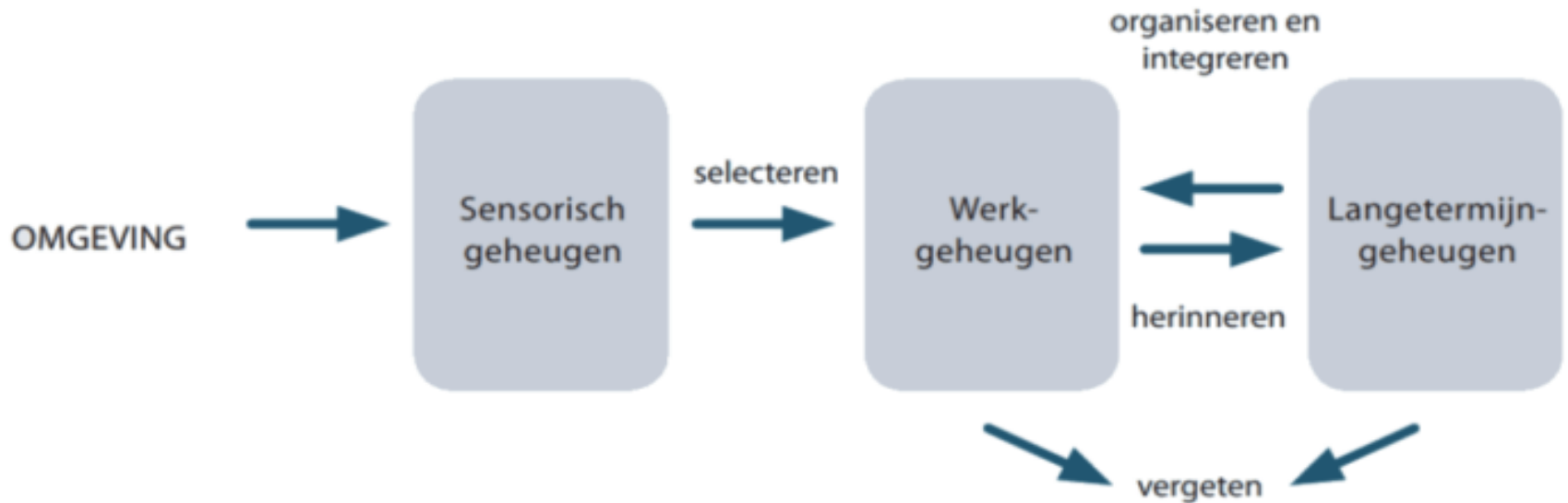
motivatie/leesplezier (zwakke lezers)
directe ondersteuning tijdens het lezen
toegankelijk medium

differentiatie mogelijk

-

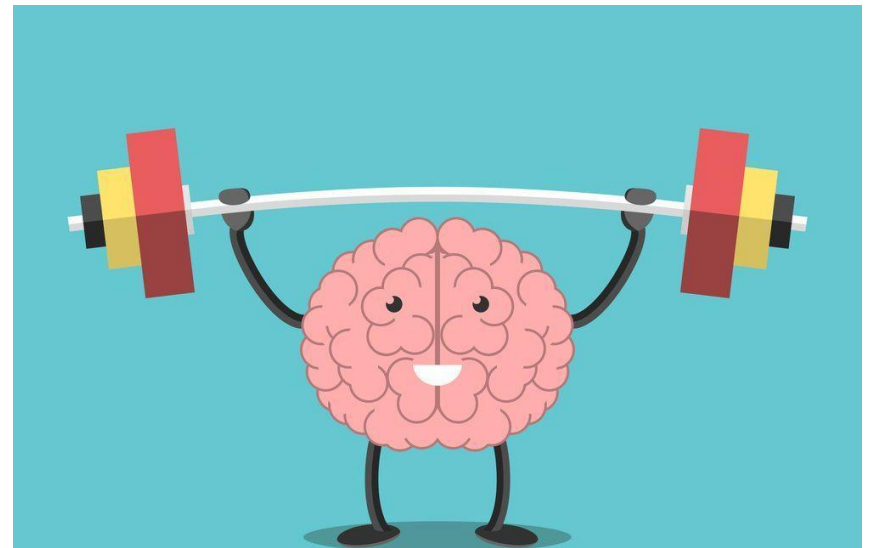
minder leesbegrip
oppervlakkiger
minder geconcentreerd & minder
diepgaand

= om kennis en informatie te verkrijgen, op te slaan en opnieuw te gebruiken

De start van het proces wordt verstoord door de te veel afleidingen en prikkels tijdens het online lezen. Hierdoor is het 'doorloodsen' van nieuwe kennis naar het langetermijngeheugen minder effectief.

Onder andere door
Extrinsieke
belasting zo **laag**
mogelijk houden

Intrinsieke belasting

Inherent aan de (lees)taak, hier kunnen we niets aan veranderen!

Bijvoorbeeld een tekst over Mars lezen en vragen beantwoorden →

Extrinsieke belasting

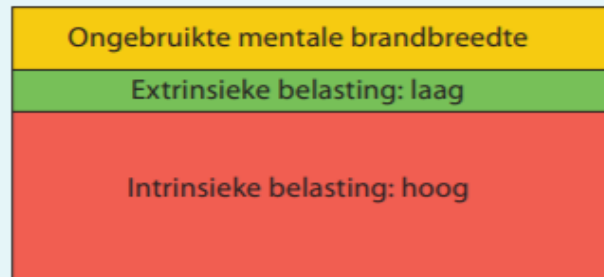
Irrelevante toevoegingen bij de (lees)taak, waardoor de bandbreedte onnodig extra belast wordt.

op een laptop terwijl er een muziekje speelt op de achtergrond en reclames in de rand oppoppen.

Extrinsieke belasting zo laag mogelijk houden

Een simpele nieuwe (lees)taak met lage onnodige extrinsieke belasting

Een moeilijke nieuwe (lees)taak met lage onnodige extrinsieke belasting

Een moeilijke nieuwe (lees)taak met hoge onnodige extrinsieke belasting

Impact bij ervaren lezers (Kirschner)

Hyperlink = vlindereffect
= lokken doelloos leesgedrag uit

Fladderen van de ene bloem naar de andere zonder enige structuur = je onthoudt veel minder

Lerenden geven aan:

- fysieke boeken te verkiezen boven digitale;
- dat het meer tijd kost omdat ze zorgvuldiger lezen;
- zich beter te concentreren bij een boek (92%);
- een tekst op papier vaker nadien te herlezen.

De waarneembare en directe ervaring van een boek heeft invloed op begrip (Mangen et al., 2013):

- het materiële verschil: gewicht, textuur, dikte v.h. gedrukte materiaal;
- je ziet waar de tekst begint/stopt: je situeert je als lezer en maakt een **mentale kaart**;
- **mentale kaart** helpt de hersenen bij het verwerken van de tekst (relatie wat je voelt en wat je ziet);
- **mentale kaart** is extra ! bij langere teksten (snellere navigatie nodig).

Lezen is topografisch (Jabr, 2013):

- als je iets leest, structureer je de inhoud;
- je hersenen gaan regel per regel af en maken als het ware een pad (mentale voorstelling);
- papieren boek geeft de lezer fysieke en waarneembare ankerpunten wat het maken van een mentale kaart van de betekenis van de tekst vergemakkelijkt.

- Is cognitief verschillend (cfr. sensorisch geheugen, er worden andere netwerken worden gevormd)
- Is moeilijker dan lezen op papier: interrupties (scrollen, klikken, film bekijken), geen mentale kaart, geen waarneembare en directe ervaring
- GEVOLG: minder concentratie, minder overzicht, sneller de draad kwijt, oppervlakkiger lezen en minder kennisopbouw.
- WERKGEHEUGEN wordt extra belast: negatief voor startende lezers en kinderen die opgroeien in schaarste.

a. Bij aanvankelijk en vloeiend lezen

- Instructies op papier = vertrekpunt
- Versterken via digitale leesprogramma's (oefenen met lezen in spelformaat)
- Zwakke lezers en leerproblemen: positief effect op decoderen en vloeiend lezen + motivatie om veel te oefenen
- Redenering: meer oefenen = meer leestijd = betere vaardigheid

- Wat: project om leeszwakke leerlingen op de basisschool te helpen, vooral de kinderen die het moeilijk vinden om vloeiend te lezen.
- Wie: multidisciplinair consortium van 11 partners waaronder universiteiten
- Doel: leerkrachten kunnen gemakkelijker de juiste Apps kunnen vinden om de kinderen in hun klas nauwkeuriger en sneller te leren lezen.

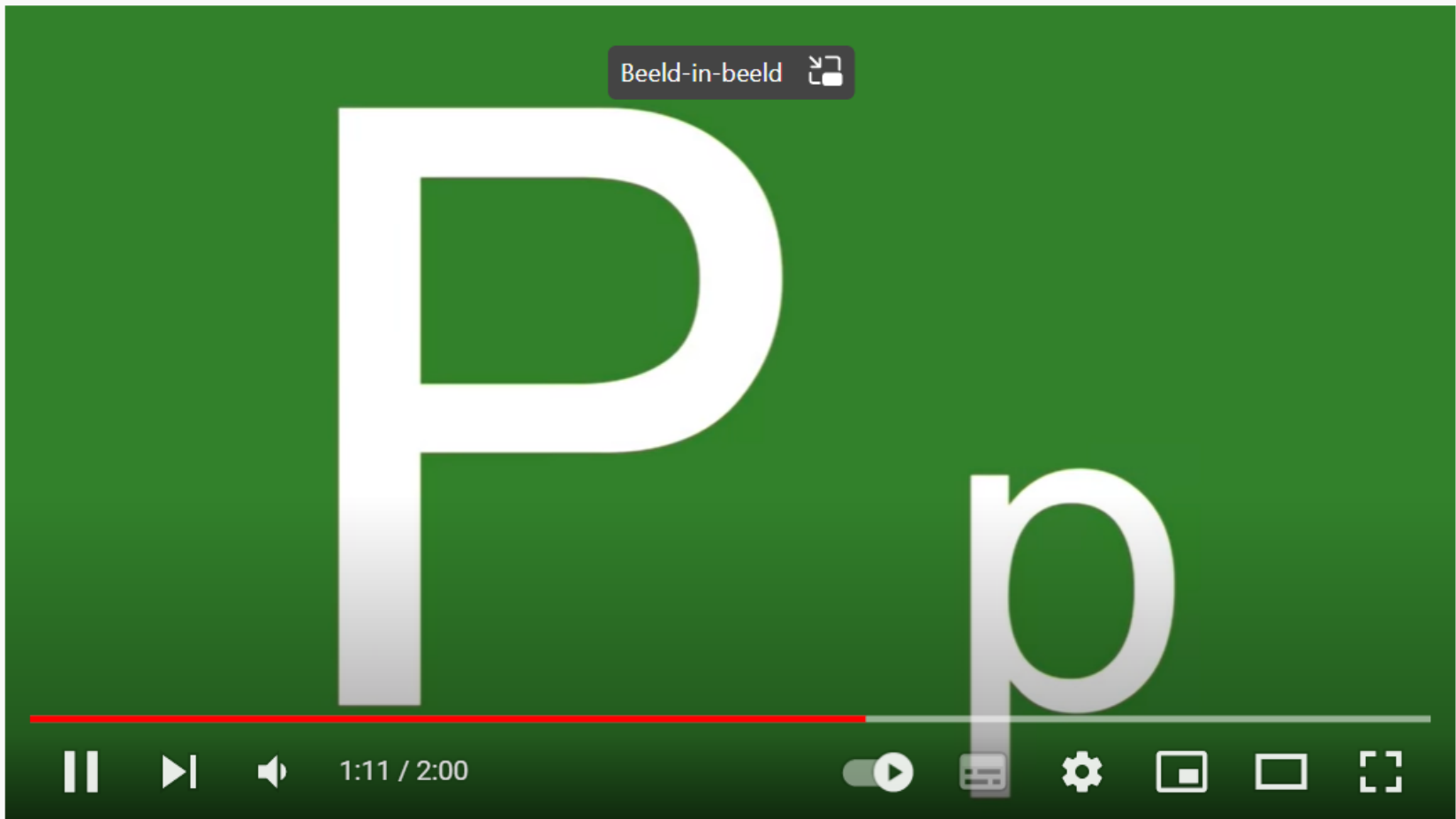

Matrix voor het aanpakken van leesproblemen; welke apps kunnen vloeiend lezen helpen bevorderen?

Lees-strategieën	Hoe herken je het probleem?	Algemene aanpak	Deelprincipes aanpak	Welke apps helpen?	Gratis?	Leeftijd kind	Volwassene erbij?
1. Decoderen	☐ Problemen met correct verklanken van woorden (accuraat lezen) ☐ Onvoldoende letterkennis ☐ Onvoldoende beheersing van de deelvaardigheden ☐ Niet flexibel toepassen van de decodeerstrategie	☐ Vertrekkend van letterkennis en de deelvaardigheden ☐ De leeshandeling stap voor stap opbouwen	☐ Aanleren van de deelvaardigheden, inclusief letterkennis ☐ Aanleren van de koppelingen tussen klanken en tekens (letters) ☐ Aanleren van de decodeerstrategie ☐ Feedback over accuratesse	Bouw 	Nee	5-8	Ja
				LEZER Game 	Nee	6-12	Ja
				Grapho Game 	Nee	6-10	Nee

A a

ABC Alfabet Leren - Letters Groot en Klein - Peuters Kleuters - Nederlands kinderfilmpje

1.500.026 weergaven

 6,5K

 **VIND IK
NIET
LEUK**

 DELEN

 DOWNLOADEN

 OPSLAAN

...

b. Bij inzetten van leesstrategieën

- Geen directe transfer van gebruikte strategieën van lezen op papier naar lezen digitale tekst
- Kan dezelfde strategie zijn als de tekst digitaal dezelfde is dan op papier
- Bijkomende strategieën zijn nodig bij complexere digitale teksten

= MEDIAWIJSHEID

‘Nog nooit kregen mensen zoveel informatie over zich heen. Veel van die informatie – vooral die op het internet – is echter ongecensureerd en ongecontroleerd. Vaak gaat het niet om objectieve feiten, maar om subjectieve, ongenuanceerde meningen. Dat betekent dat we allemaal vaardige informatieverwerkers moeten worden die een actieve rol opnemen in het vinden, selecteren, organiseren, evalueren en doelgericht gebruiken van informatie. Informatie hebben is niet het punt: het gaat erom wat je ermee doet.’

(Van den Branden, 2015)

c. Mediawijsheid

- Toegang hebben tot media, er kritisch naar kijken, kunnen gebruiken, bewust zijn van kansen en risico's
- Digitaal lezen krijgt plek: informatie opzoeken, bronnen evalueren, informatie samenbrengen en verspreiden
- Complexe aan te leren processen: vanaf derde graad BaO en SO

d. Bij leesmotivatie

Potentie aanwezig om leesmotivatie te verhogen via digitaal lezen:

- *preventief*: sluit aan bij leefwereld en interesses, keuzevrijheid, ondersteunende functies, geeft privacy
- *remediërend*: enthousiasme vergroot wanneer nieuwe technologie wordt ingezet, lezen wordt 'herontdekt', associatie tussen technologie en vrije tijd/plezier: verandering van attitude ten aanzien van lezen

Pas inzetten vanaf de leerlingen zelfstandig kunnen lezen (circa 9 jaar).
In secundair onderwijs een troef: motivatie daalt immers met de leeftijd!

Verder in dit boek over digitaal lezen:

- Hoe leer je digitale leesstrategieën aan?
- Hoe kun je vaardigheden voor mediawijsheid aanleren?
- Wanneer gebruik je tekst op papier en wanneer digitaal (in een handig en sterk A4-tje)

-

Digitaal lezen en betere leesvaardigheid: match of mismatch?

- kunnen begrijpend lezen op papier is een belangrijke voorspeller voor lezen met begrip digitaal;
- digitaal lezen draagt minder bij aan de opbouw van kennis dan lezen op papier;
- lezen met begrip leer je beter aan op papier;
- digitaal lezen kan motivatie positief beïnvloeden;
- aanvullende programma's voor zwakke lezers kennen positief effect op decoderen en vloeiend lezen.

Wanneer gebruik ik tekst op papier en wanneer digitale tekst voor lezen?

Leerdoel	Wat is het advies van OVSG?	Waarom adviseren we dit?	Voorbeelden
Decodeervaardigheden ontwikkelen Aanvankelijk en vloeiend lezen	Bij voorkeur instructie op <i>papier</i> . Digitale leesprogramma's kunnen gebruikt worden om de gewone instructie te versterken en zwakke lezers verhoogde instructie te bieden.	Onderzoek toont positieve effecten van digitale leesprogramma's op decodeervaardigheden en vloeiend lezen. Vooral positieve effecten bij zwakke lezers. Door het spelelement is er meer motivatie om veel te oefenen. Digitale leesprogramma's kunnen hen bijkomende oefenkansen bieden. Digitale leesprogramma's zijn telkens aanvullend op de gewone instructie.	Game om letters aan klanken te verbinden. Alfabetkennis Woorden hakken en plakken Woordherkenning
Leesstrategieën gebruiken (vanaf het 2 ^{de} leerjaar)	Leesstrategieën eerst op papier aanbieden. Wanneer de strategieën gekend zijn wordt dit toegepast op eenvoudige digitale teksten vanaf het tweede leerjaar. Vanaf de derde graad basisonderwijs ook toepassen op complexe digitale/online teksten.	Leesstrategieën leer je het best aan op papier. Kenmerken van digitale tekst (hyperlinks, multimedia, navigatie) leiden tot interrupties en belasting van het werkgeheugen, waardoor er minder leesbegrip optreedt. Instructie met digitale tekst om leerlingen te leren de transfer te maken van de leesstrategieën op papier naar digitaal. Dit kan enkel naast de leesinstructie op papier, want leerlingen moeten leesstrategieën op papier beheersen om de transfer naar digitaal te kunnen maken.	Voorkennis over voetbal activeren bij een tekst op papier over de Rode Duivels. Nadien kan dit ook bij een eenvoudige digitale tekst. In de derde graad overgaan naar het activeren van voorkennis over voetbal bij een moeilijkere digitale tekst, zoals een webpagina over de Rode Duivels. Tekststructuur herkennen van een informatieve tekst op papier, later van een eenvoudige digitale tekst en in de derde graad van een online informatieve tekst.
Teksten als bronnen gebruiken in andere vakken (vanaf het 2 ^{de} leerjaar)	Bij voorkeur teksten op papier gebruiken. Digitaal als variant om voorkennis te activeren of als geïntegreerd werken om digitale zoekstrategieën aan te	Bij digitaal lezen wordt de gelezen informatie minder goed omgezet naar kennis, doordat het werkgeheugen te veel belast wordt. Om kennis op te doen over andere vakken, kunnen leerlingen dus beter op papier lezen.	Lezen over de wolf binnen het domein natuur met teksten op papier en boeken. Een digitaal krantenartikel tonen of lezen over een volvin om voorkennis over de wolf te activeren.

Vragenronde

Met dank!

 www.ovsg.be

 www.facebook.com/ovsgvzw

 www.twitter.com/OVSG_onderwijs

 www.linkedin.com/company/ovsg

 www.instagram.com/ovsg_onderwijs